

Dorovský, Ivan

[Koneski, Blaže. Makedonskiot XIX vek : jazični i knižnovno-istoriski priloz]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1988, vol. 37, iss. D35, pp. 159-160

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108367>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Známý folklorista Tome S a z d o v píše o lidových vyprávěních a legendách o Klimentovi a Naumovi, které se zachovaly dodnes. Konstatuje, že tyto texty patří k nejzajímavějším makedonským lidově slovesným výtvorům, neboť se vyznačují barvitostí výrazu a stručností, mají jednoduchou kompozici a zajímavou fabuli.

V posledním literárněhistorickém příspěvku jeho autor N. Bošale konstatuje, že „svým vznikem a historií Ochridská literární škola představuje pokračování a důslednou realizaci moravské mise“. Jinak však lze těžko souhlasit s některými autorovými závěry, zejména např. s tvrzením o „Klimentově univerzitě“.

Šest jazykovědných příspěvků se zabývá otázkou vzniku hlaholice a cyrilice, paleografickými otázkami jihoslovanských rukopisů, srovnávací analýzou některých Klimentových děl, tzv. středověkými literárními školami na území dnešní Makedonie, jazykem středověkých památek a strukturálním vývojem jihoslovanských mešních kánonů.

Historiografické příspěvky podávají charakteristiku doby a místa Klimentovy činnosti a pokoušejí se o topografické vymezení jeho biskupství. Šest statí z oblasti dějin umění pojednává o dějinách Klimentova kláštera v Ochridu, všímá si křesťanské architektury 9. až 11. století, zkoumá nejstarší portréty Klimenta Ochridského a hovoří o klimentovské tradici v středověké makedonské hudbě.

Četné studie sborníku sice již dříve vyšly v různých publikacích, takto zahrnuté do samostatného sborníku však dávají celistvější obraz o tom, co bylo v souvislosti s Klimentovou činností, jeho dílem a dobou napsáno a nakolik obohacuje naše poznání.

Ivan Dorovský

Blaže Koneski: Makedonskiot XIX vek. Jazični i knižnovno-istoriski prilozhi. Skopje 1986, 304 strany.

Vědecká činnost Blažeho Koneského, nazývaného „makedonským Karadžičem“ nebo „makedonským Dobrovským“, je neobyčejně bohatá nejen počtem studií, nýbrž také tematickou šíří a rozsahem vědeckých oblastí, v nichž projevil své pronikavé znalosti. Patří ke kodifikátorům spisovné makedonštiny, k zakladatelským osobnostem pravopisu, gramatiky, slovníku, dějin jazyka, historické fonologie ap. Zároveň však řada jeho studií, rozprav a statí pojednává např. o písemnictví v období povelkomoravském, obrozenenském, o jazyce lidové slovesnosti, o obecně kulturních otázkách i o teoretických problémech ortoepických. Koneski patří rovněž k první poválečné makedonské zakladatelské básnické a prozaické generaci. A dnes je snad jako jediný ve své vlasti považován za žijícího klasika.

Recenzovaná kniha obsahuje příspěvky z oblasti literatury, jazyka i lidové slovesnosti, které vznikaly v průběhu více než tří desetiletí a byly porůznu uveřejněny povětšinou v odborném tisku nebo ve sbornících. Takto vydané však dostávají docela jiné dimenze — tvoří ucelený soubor studií, který podává objektivní výklad k jednomu z nejdůležitějších období diferenciačního a emancipačního úsilí makedonského lidu. Ve statí *Makedonská literatura 19. století*, poprvé uveřejněné již v roce 1950, stručně a výstižně charakterizuje literární činnost, která se v lidovém jazyce rozvíjela na území Makedonie v minulém století, upozorňuje na její počátky spatřené více či méně svou myšlenkovou strukturou ještě se středověkou nábožensko-poučnou literaturou, nezakrývá, že společný zájem bulharského a makedonského měšťanstva v boji proti caňhradskému patriarchátu byl příčinou, že v Makedonii vznikla u části měšťanstva probulharská orientace. Vedle úsilí o vytvoření „společného“ makedonsko-bulharského jazyka, které se výrazně projevuje od poloviny padesátých let a v letech šedesátých (P. Zografski, R. Žinzifov), objevili se však také tzv. makedonisté, kteří hlásali, že si Makedonci musejí vytvořit svůj vlastní spisovný jazyk. Poznamenejme, že nikoli náhodou tyto tendence měly svůj pozitivní ohlas také v českém prostředí.

Všechny jevy typické pro tzv. období boje za církevní samostatnost se přímo či

nepřímo odrazily v tehdejší literární tvorbě básníků K. Miladinova, Rajka Žinzifova a Grigora Prličeva. Jejich předchůdcům Joakimu Krčovskému a Kirilu Pejčinovičovi (o nichž měl dost informací již P. J. Šafařík) věnuje B. Koneski šest samostatných pojednání, v nichž analyzuje jejich literární dílo v kontextu doby.

Pozornosti B. Koneského neušlo ani pronikání srbské občanské lyriky do Makedonie v první polovině 19. století.

Ve výboru jsou uveřejněny tři Koneského stati, v nichž pojednal o básnické tvorbě zakladatele moderní makedonské poezie Konstantina Miladinova, jehož báseň Touha po jihu, kterou z hlediska jazykového a stylistického Koneski rozebírá, byla přeložena již do 36 jazyků (mj. také do češtiny a slovenštiny).

Blaže Koneski rovněž důkladně analyzoval z hlediska jazyka sborník makedonských a bulharských lidových písní bratří Konstantina a Dimitra Miladinovových Bălgarski narodni pesni (1861) a pronikavě ukázal mj. na stopy srbské lidové poezie. V samostatném příspěvku rozebral Koneski jedinou prozaickou poému R. Žinzifova Krvavá košile (1870) a ukázal na její hodnoty i umělecké nedostatky.

Sborník Lidové povídky jihomakedonské, které ze sbírky Stefana Verkoviče vydali Petr A. Lavrov a Jiří Polívka (Praha 1932, Skopje 1977), obsahuje 99 lidových pohádek a jeden popis obyčejů ze Soluňska, jež jsou předmětem dvou dalších statí B. Koneského. V nich jejich autor minuciózní analýzou textů dospěl k závěru, že se sborník dělí na dva samostatné celky, jejichž texty byly zapsány v různém časovém období. A také v samostatných příspěvcích Koneski dokázal, že Venjamin Mačukovski byl jedním z dalších spolupracovníků St. Verkoviče a že Verkovič působil na své korespondenty z *Makedonie* také po stránce jazykové.

Rovněž proces přechodu epických písní na pohádky je předmětem Koneského odborného zájmu, což prokazuje podrobným rozbořem několika lidových písní ze sborníku Verkovičova, Šapkarevova a Cepenkova.

Jestliže Koneského knihu *Z dějin jazyka slovanského písemnictví v Makedonii* (1975) tvoří soubor statí psaných v různém časovém období a při různých příležitostech a nyní představuje z hlediska koncepčního jeden celek, pak je takovým celkem rovněž jeho recenzované „Makedonské 19. století“. 31 příspěvků je psáno s vysokou vědeckou akribií a mnohé z nich mají klíčový nebo přímo programový charakter.

Třebaže sborník sestavený samým autorem neobsahuje všechno, co o 19. století Koneski napsal, podává téměř komplexní představu o století, v němž proběhly důležité národně obrozenské procesy; vznikaly texty v lidovém jazyce i vysoce umělecká básnická tvorba, učebnice, slovníky a zvláště pak rovněž obrovská činnost sběratelů lidové slovesné tvorby a všechny další projevy duchovního vývoje, které později vyústily ve formování makedonského národa.

Ivan Dorovský